

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen velalliset ry

- edunvalvonta -

toimisto@suomenvelalliset.fi

Arviomuistio pienriitamenettelystä

oikeusministeriön lausuntopyyntö, Dnro VN/28937/2021

Suomen velalliset ry kiittää mahdollisuudesta osallistua ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Arviomuistiossa selvitetään kattavasti ja perusteellisesti pienriitamenettelyn säätämiseen liittyviä oikeudellisia reunaehdoja ja sääntelymalleja sekä arvioidaan pienriitamenettelyn vaikutuksia hypoteettisesti ja käytännössä.

Pienriitamenettelyn tavoitteet, joilla pyritään alentamaan riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja, lyhentämään oikeudenkäyntien käsittelyaikoja sekä madaltamaan kynnystä saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi taloudellisilta intresseiltään pieniä riita-asioita, ovat kannatettavia.

Suomen velalliset ry katsoo, että pienriitamenettelylle on tarvetta ja säädöksen kehittämistä tulee jatkaa. Nykyisellään riita-asioihin liittyvä oikeusprosessi on hidas ja siitä koituvat kuluriskit

arvaamattomat. Erityisesti yhdistyksen kohderyhmä eli valmiiksi velalliset jäävät usein oikeusturvan ulkopuolelle ja heille oikeudenmukainen oikeudenkäynti sekä vastaajana että kantajana on merkittävä taloudellinen riski. Velallinen yleensä luottotiedottomana on pääsääntöisesti rajattu myös oikeusturvavakuutuksen ulkopuolelle.

Tavalliselle velalliselle oikeudenkäyntikynnys on valmiiksi jo kaikin puolin liian suuri. Siksi on tärkeää, että velallinen voi itse huolehtia oikeusturvastaan ilman suuria kuluriskejä ja kohtuullisessa ajassa.

Pienriitamenettelyn käyttöön ottaminen ei ruuhkauttaisi oikeuslaitosta, mikäli luotaisiin erillinen vain pienriitoja käsittelevä yksikkö käräjäoikeuksiin.

Puuttumatta enemmälti oikeuslaitoksen resurssointiin, toimintaedellytysten luomiseen, muutoseikkoihin, tuomioistuimille koituviin taloudellisiin vaikutuksiin ja muuhun lainkäytölliseen päätäntävaltaan Suomen velalliset ry tuo esiin kantansa velallisten näkökohdista liittyen velkojen perintään oikeusteitse.

Summaarisesta menettelystä

Myös summaarisessa menettelyssä riitautetut asiat tulisi käsitellä pienriitamenettelyssä, mikäli riidan kohteen arvo sen sallii. Sama koskisi myös asioita, joissa haetaan takaisinsaantia käräjäoikeuden antamaan yksipuoliseen tuomioon.

Mikäli asiassa olisi annettavissa ratkaisu pelkän haastehakemuksen ja vastauksen perusteella, eivätkä asianosaiset vastustaisi asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä, tämän tulisi olla edelleen mahdollista.

Velallisia koskevat oikeudenkäynnit ovat yleensä yksinkertaisia velkomusasioita, jotka sen enempää tutkimatta menevät läpi summaarisina ja päättyvät yksipuolisiin tuomioihin. Pienriitamenettely mahdollistaisi myös vastaajapuolen osallistumisen asiansa käsittelyyn ilman mittavaa kuluriskiä.

Summaarisen menettelyn perustavan laatuksena ongelmana on, että haastehakemuksen liitteenä ei tarvitse esittää todistetta velan perusteesta. Tämä tekee mahdolliseksi ilmoittaa vastoin todellisuutta velka riidattomaksi ja vastaajalle mahdolltomaksi kiistää väite, vaikka siihen olisi aihettakin. Mikäli vastaaja kiistää, asia muuttuu riitaiseksi ja kulut heti nousevat. Tällainen on perintätoimistojen tavallisesti käyttämä modus operandi, jolla saadaan vastaajaa kuulematta

oikeudessa tuomio ja välitön lainvoima milloin minkäkin laisille kohtuuttomille ja perusteettomille velkomuksille.

Sekä summaarisessa että pienriitamenettelyssä olisi esitettävä asiakirjat (kantaja: velan peruste; vastaaja: maksukuitit jne) heti asiaa vireille pantaessa/ käsittelyn alussa.

Nykyisellään, jos vastaaja hakee lainvoimaisiin perustein takaisinsaantia virheelliseen yksipuoliseen tuomioon, sama asia käsitellään oikeudessa uudelleen, mikä ruuhkauttaa oikeutta ja aiheuttaa lisäkuluja.

Pienriitamenettelyn ja riitautuneen summaarisen menettelyn suhde olisi selvitettävä, jotta ei ajauduttaisi yllättäen mittaviin oikeudenkäyntikulukorvauksiin.

On myös huomattava, että esimerkiksi perintäyhtiöt käyttävät summaarista menettelyä laajamittaisesti väärin. Mikäli pienriitamenettely säädetään, velallisen on helpompi puolustaa oikeuksiaan, oikaista virheelliset väittämät ja torjua esim. vanhentuneiden ja muuten epäkuranttien velkomusten päätyminen yksipuoliseen tuomioon.

Avustajan käytöstä

Henkilön tulisi voida ajaa asiaansa itse.

Pienriitamenettelyn tavoitteena muistiossakin on lueteltu lautakuntien ratkaisumenettely, joka perustuu ajatukseen, että henkilö voi ajaa omaa asiaansa itse ilman oikeudellista avustajaa.

Vaikkakin tällaiseen vaihtoehtoon sisältyy riski, että suuremmat resussit omaava velkoja varustautuu järeällä lakiarmeijalla. Yksinkertaistettu pienriitamenettely voisi karsia turhaa juridista jippoilua, kun asiat pidetään rajattuina.

Korvausmenettelystä

Olisiko mahdollinen kokonaan kuluton oikeudenkäynti?

Yleisestihän on tiedossa, että syyt oikeudenkäyntien tarpeettomaan pitkittämiseen on usein avustajien palkkioiden maksimointi. Siksi tuntiperusteisen laskutuksen sijaan pitäisi pienriitamenettelyn oikeudenkäyntikulukorvauksissa olla kulukatto, toimenpidemaksutaulukko tai voitettuun summaan perustuva prosenttimääräinen korvaus, esim 20-30%.

Oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärästä olisi säädettävä. Jo pelkästään se voisi tuoda ratkaisun pääongelmaan eli kulujen suhteettomaan määrään pääomavaatimukseen nähden.

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus pienriitamenettelyssä tulisi määräytyä oikeudenkäymiskaaren säännösten mukaisesti, kuitenkin siten, että korvattavalle määrälle säädettäisiin kulukatto, jota tarkistettaisiin määräajoin. Kulukatto ei estäisi sitä, että asianosaisen avustajalle maksama palkkio voisi olla kulukattoa suurempi, mutta se antaisi toisaalta oikeudenkäyntiin ryhtyvälle nykyistä paremman varmuuden oikeudenkäyntiin oikeudenkäyntikulujen (omien sekä vastapuolen) korvaamisen muodossa aiheutuvan riskin suuruudesta.

Hävinneen osapuolen kuluvastuun rajoittaminen lailla ehkäisisi ylisuuria vastapuolen korvausvaatimuksia, erityisesti tilanteissa, joissa velkojan edustajana toimii ammattimainen perintäyhtiö. Ruotsin mallissa kulukatto on 1 tunti eli noin sata euroa.

Sovintomenettelystä

Periaatteessa pieniä riitoja voisi myös sovittelaa esim. kuluttajaviranomaisessa. Menettelytapa olisi kannatettava, mutta jo entuudestaan tiedetään tämän tahon resurssipula sekä toiminnan oikeusvaikutusten puute.

Sovintomenettelyä voisi yleensäkin käyttää enemmän ja luoda sille kulu- ym raamit.

Yleistä velallisten asemasta

Velallisen oikeusturva on periaatteessa erittäin rajoittunut. Velallinen voi olla työtön, masentunut, huolien murtama, sairas, muuten toimintakyvytön tai tilapäisissä maksuvaikeuksissa.

Oikeudenkäyntikynnys on hänelle usein ylittämätön myös tiedon ja taloudellisten edellytysten puutteen vuoksi. Hän on puolustuskyvytön voimakkaiden perintäyhtiöiden vaatimusten ja uhkausten edessä. Velallisen oikeustaju on koetuksella, kun 15 euron erääntyneestä puhelinlaskusta saa monen sadan euron haasteen oikeuteen, josta tulee seuraavaksi yksipuolinen, lainvoimainen tuomio ulosottoon.

Velallisen vastapuolina ovat usein kärkkäät ja kasvottomat perintäyhtiöt, jotka eivät epäröi järjestelmällisesti laskuttaa olemattomia kuluja, oikaista perintälain pykälistä ja väitteillään vastustaa esimerkiksi selviä velan vanhentumisaikoja. Arkoina, usein asian riitauttamisen oikeudesta tietämättöminä eivät velalliset osaa eivätkä ymmärrä vastustaa tällaisia räikeitäkään vaatimuksia, ja sitä perintäyhtiöt käyttävät hyväkseen – summaarisina, ”riidattomina”, nopeasti ja itselleen edullisesti, ilman velan perusteita saaduilla tuomioilla.

Käräjäoikeushan ei ”riidattomia” asioita tutki. Velkoja ei joudu koskaan minkäänlaiseen vastuuseen oikeuden väärinkäytöstä ja väärin perustein nostetusta summaarisesta menettelystä, vaikka velallinen sen oikein perustein pystyisi riitauttamaan tai torjumaan. Selvästi perusteettoman kanteen nostaneen tahon menettely olisi sanktioitava.

- - -

Edelliseen perustuen Suomen velalliset ry kannattaa kaikkia toimia, joilla edistetään oikeuden saatavuutta kaikkien ulottuville sekä siten pienriitamenettelyn säätämisen aloittamista. Menettelyssä käsiteltäisiin lähtökohtaisesti kaikki riita-asiat, joissa riidan kohteen määrä olisi enintään esimerkiksi alle 10.000 euroa. Kaikki riitautetut summaariset kanteet käsiteltäisiin pienriitamenettelyssä, jossa velallinen pystyisi ilman merkittävää kuluriskiä riitauttamaan kanteen ja esittämään kantansa asiaan.

24.3.23

Suomen velalliset ry

Jari Kaikkonen
puheenjohtaja

Mirja Wasenius
sihteeri

Wasenius Mirja
Suomen velalliset ry